

NEKATERI PRISTOPI K PROBLEMATIKI DRUGE GENERACIJE V OKVIRU RAZISKOVANJA PRISELJENSTVA V ZDA

M a j d a K o d r i č

Ob razmahu, ki ga v zadnjih desetletjih doživlja proučevanje mednarodnih selitvenih procesov in etničnih skupnosti v državah priseljevanja, postaja čedalje pomembnejše medsebojno soočanje raziskovalcev iz izvornega in priseljenškega okolja. V tem okviru je za proučevalca slovenskega izseljenstva v ZDA predvsem pri temah, ki so bile doslej pogostejše obravnavane v tamkajšnji priseljenški družbi, nedvomno koristno seznanjanje s pogledi ameriških strokovnjakov.

To velja tudi za problematiko druge generacije, t.j. neposrednih potomcev izseljencev. Njihov posebni položaj, pri katerem se znatno stopnjuje že za izseljence same značilna razpetost med vključevanjem v priseljenško stvarnost in ohranjanjem etnične zavesti, predstavlja eno ključnih tem pri proučevanju posledic migracijskih pojavov. Kot eno temeljnih vprašanj, s katerimi se je soočala in se še sooča ameriška izrazito priseljenška družba, je bila v ZDA problematika druge generacije v skladu z uveljavljanjem kulturnega pluralizma v ameriški javnosti že predmet številnih raziskav, predvsem v zadnjih treh desetletjih. Pri tem je treba poudariti, da je bilo to vprašanje proučeno v okviru različnih disciplin, kot so psihologija, pedagogika, sociolingvistika ali zgodovinopisje. Tudi v Sloveniji je bila ob postopoma naraščajočem zanimanju za raziskovanje izseljenstva problematika druge generacije do neke mere deležna pozornosti družbenih ved. Tako zajema naš pregled nekaterih ameriških publikacij o tej temi vsaj še ugotovitve Nives Sulič, ki je pri etnološkem proučevanju ohranjanja etnične zavesti znotraj slovenske etnične skupnosti v ZDA, osnovanem na razgovoru z njenimi pripadniki, ravno med drugo generacijo zbrala največ informatorjev.¹

V naslednjih odstavkih predstavljene publikacije so bile avtorici tega prispevka podlaga za oblikovanje lastnega načina obravnavanja vprašanja druge generacije v okviru zgodovinskega raziskovanja slovenskega izseljenstva. Seznanjanje z njimi je pripomoglo k odkrivanju mnogoterih razsežnosti te problematike, opredelitev ožje teme pa je pogojevala obrobno upoštevanje nekaterih sicer bistvenih aspektov in opuščanja publikacij, v katerih so ti posebej poglobljeni. V dosedanji fazi raziskave o drugi generaciji je bil namreč obravnavan njen položaj v dvajsetih letih tega stoletja v eni izmed glavnih podpornih organizacij, delujočih med ameriškimi Slovenci, in sicer v Slovenski Narodni Podporni Jednoti. Ta vsebinski okvir je na primer predpostavljala nanašanje na etnične župnijske šole predvsem kot ustanove, ki jim je ta organizacija nasprotovala ob hkratnem izražanju naklonjenosti javnemu šolstvu.²

Ta stališča, po drugi strani pa obstoj slovenskih župnijskih šol, vsekakor odražajo precejšnje zanimanje slovenskih etničnih voditeljev za vprašanje šolske vzgoje, ki je bila nedvomno ključni dejavnik v odraščanju otrok izseljencev. Tako je odnos izseljenske družine kot nosilca etnične tradicije do javne šole in njenega posredovanja ameriških vedenjskih vzorcev predstavljal bistvo problematike druge generacije. Prizadevanja etničnih organizacij, da bi vplivale na starše pri soočenju s tem vprašanjem, so bila povezana z njihovo skrbjo za ohranjanje etnične skupnosti iz lastnega položaja v njej ob prilagajanju novim potrebam mladine. Zapleteno usklajevanje etnične identitete in teženj po vključevanju v ameriško družbo pa je bilo predvsem odvisno od značaja vsakega posameznika in njegovega položaja v družini in v širšem družbenem okolju. Zato je za podrobnejše razčlenjevanje te problematike najprimernejše psihološko izhodišče, kakršnega uporablja Irvin L. Child v svoji knjigi o položaju druge generacije znotraj italijanske naselbine v mestu New Haven (Connecticut) v času pred drugo svetovno vojno.³

Childov glavni namen je ugotoviti povezave med značilnostmi družbenega okolja in različnimi odzivi posameznikov na soočanje etničnih prvin z ameriško stvarnostjo. Ugotovitve njegove raziskave kažejo, da je nizka družbena in ekonomska raven pripadnikov italijanske naselbine v New Havnu posredno pospeševala vpliv ameriških vedenjskih vzorcev na drugo generacijo. Postati »Američan« je pomenilo pridobiti večje možnosti

za socialno in ekonomsko napredovanje. Ob tem pa Child poudarja vplivnost ameriških šol, drugih javnih ustanov in množičnih medijev, ki so otrokom priseljencev vcepljali prepričanje, da so ameriške vrednote uglednejše od etničnih. Po drugi strani so si italijanske priseljenke družine prizadevale, da bi drugo generacijo ohranjale zvesto etničnim tradicijam. V manjši meri je imela podobno vlogo tudi italijanska naselbina v celoti z etničnimi družbenimi dejavnostmi.⁴

Takemu okolju so se posamezniki prilagajali na razne načine v skladu s svojimi osebnostmi. Childove ugotovitve bi lahko veljale tudi za druge etnične skupnosti v ZDA. Izhaja namreč iz dejstva, da pogojuje človeško obnašanje zadoščenje, ki ga posameznik želi doseči. Zato so se pripadniki druge generacije zgledovali po ameriških vedenjskih vzorcih ali po etničnih navadah glede na koristi, ki so jih lahko imeli od vključevanja v ameriško družbo oziroma od ohranjanja vezi z etnično skupnostjo. Prilagajanje ameriški stvarnosti je bilo pogoj za ugodnejši položaj v šoli in v ameriški javnosti nasploh ter je pospeševalo ekonomsko in socialno mobilnost. Zvestoba etničnim običajem pa je olajševala odnose v družini in udeležbo pri etničnih družbenih dejavnostih ter zagotavljala zaščito, ki jo je posamezniku lahko nudila etnična skupnost. Ker bi jasna izbira med tema dvema možnostma preprečevala doseganje enakopravnega položaja v etničnem ali v ameriškem okolju, so pripadniki druge generacije težili k spajanju obeh.⁵

Pri tem Child loči tri osnovne načine obnašanja, ki jih označuje kot uporniški, skupinski in apatični. Za prvega je bilo značilno prizadevanje po vključevanju v ameriško družbo ob prilagajanju zahtevam etnične skupnosti, le kolikor je bilo potrebno za preprečevanje frustracij. V drugem primeru je prevladovala težnja k ohranjanju vezi z etnično skupnostjo. Ta izbira je bila ustrezna, če je bila povezana z vsaj delnim sprejemanjem ameriških družbenih norm, tako da je bilo mogoče izkoriščati s tem povezane ugodnosti. Child upošteva še možnost apatičnega odziva, ki je hkratno zavračanje koristi, izvirajočih iz ameriškega okolja, in tistih, ki jih je nudila etnična skupnost.⁶

Iz ugotovitev, podanih v drugih publikacijah, ki so zajete v tem pregledu, kot tudi iz že omenjene dosedanje osebne raziskave o drugi generaciji ameriških Slovencev se lahko sklepa,

da je bil tretji odziv najmanj pogost. Prevladovanje prvega ali drugega načina obnašanja pa so poleg značaja vsakega posameznika pogojevale značilnosti posameznih etničnih skupnosti. Opazne so tudi podobnosti v položaju druge generacije v skupnostih različnega etničnega izvora, ki so jih družile nekatere osnovne vrednote. V tem smislu je mogoče primerjati slovensko in italijansko etnično skupnost.

Kot je bilo že omenjeno, Child poudarja vodilno vlogo družine pri ohranjanju etnične identitete. Po drugi strani pa nava-ja javno šolo kot eno izmed ustanov, ki so si prizadevale, da bi amerikanizirale drugo generacijo priseljencev. Iz naslednjih odstavkov je razvidno, da so dejansko bodisi v italijanski bodisi v slovenski etnični skupnosti, kot tudi med slovanskimi priseljenci nasploh, ravno nasprotja med družino in javno šolo sprožila prve napetosti v duševnosti pripadnikov druge generacije.

Nives Sulič ugotavlja, da je večina otrok slovenskih priseljencev prvič prišla v stik z ameriškim okoljem v osnovni šoli. Zanimarjanje etnične raznolikosti in teženje k amerikaniziranju učencev, ki sta bili značilni za ameriško javno šolstvo, sta v njih vzbujali prve pomisleke glede življenjskih navad v domačem krogu. V šoli sta bila njihov jezik in način življenja prezirana, spodbujali so jih k učenju angleščine kot edinega ustreznega jezika in k zgledovanju po ameriških vedenjskih vzorcih. Posledica tega je bila razpetost otrok med dvema svetovoma, med domom in šolo. Stvarnost, ki so jo spoznavali v šoli, jih je privlačila, obvladovanje angleškega jezika pa je bilo pomemben predpogoj za vključevanje vanjo. Pričeli so se sramovati lastnega jezika in etničnega okolja nasploh ter ju zavračati v prid angleščini in ameriškim vrednotam.⁷

Podobne izkušnje so doživljali otroci priseljencev iz južne Italije v naselbini East Harlem v New Yorku. Tako priča raziskava Leonarda Covella, ravnatelja krajevne šole Benjamin Franklin High School, o njihovem položaju v ameriškem šolskem sistemu od leta 1934 do 1957.⁸ Upoštevajoč najprej njihov odnos do osnovne šole, Covello opaža razdvojenost med domačimi vedenjskimi vzorci, in tistimi, ki so jim bili posredovani v šoli kot uglednejši od etničnih. To stanje je v mnogih sprožilo manjvrednostni občutek glede etnične kulture, tako da so vsaj v stikih z ameriškim okoljem imeli do nje odklonilen odnos. Še dalje so jo sicer sprejemali v družini in v širši etnični

skupnosti, vendar so nasploh bolj cenili ameriški način življenja kot.

Stališča pripadnikov druge generacije so se spremenila, ko so prestopili z osnovne šole na srednjo. Ob utrjevanju zrelejšega odnosa do stikov med obema kulturama so začeli bolj težiti k etničnim tradicijam kot k ameriškim vedenjskim vzorcem. Na podlagi tega Covello sklepa, da je bilo otrokovo začetno zavračanje družinskih življenjskih navad samo površinsko, da asimilacijske težnje niso potisnile povsem v ozadje njegovih osnovnih kulturnih vrednot.⁹ Covellova raziskava torej kaže, da je med drugo generacijo v južnoitalijanski naslebinii East Harlem v New Yorku etnična identiteta prevladala nad vplivi ameriškega okolja po javni šolski zgoji. Očitno je, da položaja pripadnikov druge generacije znotraj italijanske etnične skupnosti ni mogoče preprosto označiti kot izgubljanje etnične zavesti ob postopnem prilagajanju ameriški stvarnosti, temveč ga je treba tolmačiti kot zapleteno usklajevanje etničnih tradicij in ameriških vedenjskih vzorcev, kakršno ustreza Childovi oznaki tako imenovanega skupinskega obnašanja.

Po drugi strani je tako psihološko stanje oviralo otroke priseljencev pri doseganju ustreznega šolskega napredka. V osnovni šoli je večina otrok še kazala naklonjenost učenju, tako da so redno obiskovali pouk in izpolnjevali šolske obveznosti. V srednji šoli pa so se njihovi uspehi znatno poslabšali.¹⁰

Vprašanje slabega napredovanja pripadnikov druge generacije v ameriških javnih šolah poudarja tudi Salvatore J. La Gumina v svoji študiji o odnosu italijanskih priseljencev do ameriške šolske vzgoje. Zanimiva pa je podobnost med temi opažanji in ugotovitvami Johna Bodnarja glede položaja otrok slovanskih priseljencev v ameriškem javnem šolstvu. Kot iz Covellove raziskave je tudi iz njunih zgodovinskih študij razvidno, da so bili slabi šolski uspehi otrok priseljencev posledica nasprotij med vrednotami, ki so jih gojile njihove družine, in smotri ameriške šolske vzgoje.¹¹

Odpor priseljencev do ameriških javnih šol je izhajal iz dejstva, da bodisi pri slovanskih narodih bodisi v Italiji iz več razlogov šolanje ni bilo ustrezno uveljavljeno med kmečkimi množicami. Po eni strani so si v skladu z vrednotami kmečkega življenja ljudje predvsem prizadevali za duhovni in materialni obstanek družine, saj je ta imela glavno vlogo v okviru samo-

zadostnega kmečkega gospodarstva in kmečke družbene stvarnosti nasploh. Otroci so zato morali že v zgodaj prispevati k njenemu prežvljanju. Ker ji je bila obenem prisojena naloga ohranjanja družbenega reda in ustaljenih vrednot, je bila vrednotena tudi kot najprimernejše okolje za vzgojo otrok v vseh ozirih. V domačem krogu so pridobivali vrednote in sposobnosti, ki naj bi jih potrebovali v nadaljnjem družinskem življenju.

Poleg tega so znotraj Avstro-Ogrske, ki je bila izvorna država velikega dela slovanskih priseljencev, javne šole posredovale vrednote, ki so bile tuje slovanskim ljudstvom, italijanske šole pa niso ustrezale mišljenju italijanskih kmečkih družin, posebno tistih v južni Italiji. Medtem ko je usmerjenost italijanskega šolstva odražala značilnosti severnoitalijanskega okolja, je bila v avstro-ogrski monarhiji šola sredstvo za pomemčevanje in pomadžarjenje, kar je znatno prispevalo k nezaupljivosti do šolskih ustanov.¹²

Tudi pri razčlenjenem tolmačenju učinkov takega stanja na odnos priseljencev do ameriške javne šole so med upoštevanimi publikacijami opazne temeljne podobnosti. Te so na primer jasno razvidne pri ugotavljanju, da je kot v stari domovini tudi med priseljenci bilo razširjeno prepričanje, da bi obiskovanje šole predolgo odtegovalo otroke od sodelovanja pri vzdrževanju družine. Bodnar sodi, da so neugodne ekonomske razmere mnogih priseljskih družin v ZDA še krepile tako mišljenje. Poudarja pa tudi dejstvo, da izboljšanje položaja nekaterih družin v obdobju med dvema svetovnjima vojnama ni omajalo stališč do šolske vgoje. Na podlagi tega ugotavlja, da so se ta ohranila kot etnične vrednote kljub ekonomskim spremembam.¹³

Obenem je neupoštevanje etnične različnosti učencev in prizadevanje za njihovo amerikanizacijo v okviru ameriškega javnega šolstva imelo enake ali še večje odtujevalne učinke kot usmerjenost šolskih ustanov v stari domovini. Covello in La Gumina, in tudi Bodnar vidijo v tem osnovno pomanjkljivost ameriške šolske vzgoje. Prva dva upoštevatata možnost reševanja tega problema z delnim preoblikovanjem javnih šolskih ustanov. Smoter vključevanja otrok v ameriško okolje je bil namreč po njunem mnenju mogoče uskladiti z zavzemanjem za ovrednotenje etničnega izročila. V knjigi, ki jo je objavil Covello, je predstavljen načrt, ki si ga je zamislil v okviru svoje pedagoške dejavnosti. Podani rezultati njegovega prizade-

vanja za plodno sodelovanje med šolo in italijansko naselbino v East Harlemu nudijo konkretne dokaze o možnostih prilagajanja šolskih vzgojnih programov potrebam etničnih skupnosti.¹⁴

V nasprotju z La Gumino in Covellom Bodnar zavrača možnost takega reševanja vprašanja šolske vzgoje druge generacije v slovanskih etničnih skupnostih, pri čemer poudarja neizogibnost protislovja med duhovnimi smotri slovanske vzgoje in materialistično usmerjenostjo ameriške šole. Poudarja namreč, da so slovenski priseljenci odklanjali šolo kot sredstvo za socialno in ekonomsko napredovanje ob pojmovanju vzgoje kot nosilca etničnega jezika in kulture. O takem vrednotenju vzgoje piše tudi M. Mark Stolarik v študiji o stališčih slovaške etnične skupnosti o tem. Tako Bodnar kot tudi Stolarik sodita, da je bil tak odnos do šole posledica razmer v Avstro-Ogrski, kjer so šolske ustanove težile k raznarodovanju slovanskih ljudstev. Razlagata pa ga tudi kot odraz nagnjenja k gojenju etnične identitete in ohranjanju verskega prepričanja. Stolarik opira svoje zaključke na dejstvo, da je bila večina slovaških priseljencev katoliške vere. Zato so zaradi nasprotovanja bodisi katoliških bodisi prosvetnih etničnih voditeljev javnemu šolstvu mnogi pripadniki slovaške etnične skupnosti pošiljali otroke v župnijske šole. Podobno povezuje Bodnar naklonjenost slovanskih priseljencev nasploh zasebnim verskim šolskim ustanovam z dejstvom, da sta bili zvestoba etničnemu jeziku in privrženost katoliški veri dve neločljivi prvini slovanske duševnosti.¹⁵

Stolarikovo in Bodnarjevo poudarjanje osrednje vloge župnijskih šol kaže na pomembnost razčlenjenega proučevanja njihove dejavnosti v posameznih naselbinah oziroma v okviru različnih slovanskih etničnih skupnosti, tako tudi med ameriškimi Slovenci. Kot smo že omenili, namen tega prispevka ni posredovati podrobnejši pregled dosedanjih publikacij, ki v zvezi s slovanskimi ali drugimi priseljenci posebej obravnavajo to temo. Upoštevati pa je treba, da to temo skupaj s širšim vprašanjem odraščanja druge generacije obravnavajo tudi dela, kakršni sta knjiga Johna J. Bukowczyka o poljski etnični skupnosti v ZDA in delo Ewe Morawske o srednje- in vzhodnoevropskih priseljencah - pripadnikih slovanskih in madžarske etnične skupnosti - v kraju Johnstown v Pensilvaniji. Prvi na primer ugotavlja, da sta na začetku 20. let tega stoletja pribli-

žno dve tretjini otrok poljskih priseljencev obiskovali župnijske šole. Morawska pa opaža, da so med pripadniki druge generacije v povprečju prej prekinjali šolanje tisti, ki so obiskovali javne šole, kot učenci župnijskih šol. Tako Morawska kot tudi Bodnar in Stolarik opozarjajo na splošno nezanimanje slovenskih priseljencev za nadaljevanje šolanja čez osnovno stopnjo izobrazbe.¹⁶

Če so bili doslej prikazani razlogi za tak odnos do šolske vzgoje pretežno povezani z etničnim izročilom in z asimilacijskimi težnjami ameriške šole, ga Bodnar upošteva tudi kot odraz dejstva, da otroci priseljencev v bistvu niso imeli mnogo več priložnosti kot njihovi starši za družbeno in ekonomsko napredovanje, v kakršnega naj bi usmerjale javne šole.¹⁷ Z Bodnarjevimi splošnimi ugotovitvami lahko primerjamo podrobnejše ugotovitve raziskave Ewe Morawske, iz katerih je jasno razvidno, da ta aspekt ni bil obrobjen, temveč v tesnem odnosu s poudarjenimi vrednotami. Po eni strani je dejstvo, da je bila generacija predvsem spodbujena k vključevanju v družinsko in etnično okolje ter cenjena po svoji uspešnosti v tem oziru, hkrati omogočalo posameznikom družbeno uveljavljanje ne glede na njim težje dosegljiva merila ameriške socialne lestvice. Po drugi strani je bila zavest o skladnosti nižjega družbenega položaja s pripadnostjo etnični skupnosti v marsikaterem primeru vir frustracij in ovira za izkoriščanje morebitnih možnosti za nadaljnje napredovanje.¹⁸

V študiji Morawske o etničnih naselbinah v Johnstownu, kot tudi v Bukowczykovem opisovanju razmer v poljski etnični skupnosti, je obstoj takih teženj deležen znatne pozornosti. Njihovo širjenje med drugo generacijo je sovpadalo z zmanjševanjem pregrad med etničnim in širšim ameriškim okoljem ter s prodiranjem elementov ameriškega načina življenja skozi njega, ne le zaradi takega prizadevanja javnih ustanov, kakršne so bile šole, ampak tudi množičnih medijev ter stikov z ameriški vrstniki v šolskem okolju, na delovnem mestu in pri preživljanju prostega časa. Tako se je družbena lestvica, lastna etnični skupnosti, v mišljenju pripadnikov druge generacije do neke mere prilagajala ameriški, pri čemer so upoštevali možnost napredovanja na raven kvalificiranih industrijskih delavcev ter izboljšanja ekonomskih pogojev družine. Če so okoliščine, v katerih so živeli, omejevale uresničevanje teh ciljev, so jih

vsekakor vsaj delno dosegali v skladu s širšim prenavljanjem ameriške družbe. Upoštevati je namreč treba, da so otroci južno- ter vzhodnoevropskih priseljencev odraščali v obdobju po prvi svetovni vojni, v času naglega višanja ameriškega življenjskega standarda, značilnega za 20. leta tega stoletja.

Mnogo bolj kot ugodnosti, ki so jih prinašale te družbene spremembe, pa so bile občutene posledice velike gospodarske krize ob koncu tega desetletja. Ob množični brezposelnosti se je morala druga generacija odpovedati prizadevanju za izboljšanje svojega položaja ter se podobno kot njeni starši boriti za ohranjanje zaposlitve. Vendar se je od njih bistveno razlikovala po bolj utrjeni delavski zavesti, ki je temeljila bodisi na poznavanju priseljenskih izkušenj bodisi na pridobljenem prepričanju o lastni polnopravni pripadnosti ameriškemu delavstvu. Obstoj take zavesti in dejstvo, da se je ta stopnjevala ob razmahu enotnega ameriškega sindikalnega gibanja v 30. letih, še krepí ugotovitve o postopnem usklajevanju etnične identitete in vezi z ameriškim okoljem med pripadniki druge generacije.¹⁹

Očitno je torej, da so ameriške družbene in ekonomske razmere znatno vplivale na položaj in miselnost v priseljski stvarnosti odraščajočih etničnih skupnosti. Ob tem se sicer v marsičem utemeljeno poudarjanje teženj slovanskih priseljencev po ohranjanju etnične samobitnosti v dejanski izolaciji od ameriškega okolja in nepremostljive protislovnosti med etničnim ter ameriškim sistemom vrednost izkaže kot nepopoln pristop, ko vodi Bodnarja v obsojanje vsakega prizadevanja druge generacije po vključevanju v ameriško okolje kot izneverjanja etničnemu izročilu.²⁰ V nasprotju s takim presojanjem položaja druge generacije Bukowczyk in Morawska upoštevata, da je na življenjske nazore njenih pripadnikov in delno tudi njihovih staršev neizogibno vplivalo na samo etnično okolje, ampak tudi socialne in ekonomske silnice, s katerimi so se morali soočiti kot člani ameriške družbe.

Medtem ko so za ustrezno tolmačenje raznih oblik zapletene interakcije teh različnih elementov najprimernejše raziskave, osredotočene na posamezne etnične skupnosti oziroma njihove naselbine, te ugotovitve lahko prispevajo k objektivnosti primerjalnih analiz. Čeprav časovno širša raziskava o Johnstownu po eni strani ovira poglobljeno proučitev posameznih etničnih naselbin v tem kraju, nudi celosten prikaz dejavnikov ter nji-

hovich medsebojnih odnosov razčlenjen vpogled v njegovo stvarnost kot del večletnične ameriške družbe.

Ta prispevek se omejuje na dve novejši publikaciji oziroma zlasti na njuni poglavji o drugi generaciji. Že ti dve deli pa nakazujeta različnost pogledov znotraj etničnih skupnosti na vprašanje etnične identitete in odnosov z ameriškim okoljem ter s tem tudi na položaj druge generacije v skladu z različnimi oblikami družbene zavesti. Upoštevanje takega celovitega okvira lahko pripomore bodisi k točnejšemu opredeljevanju stališč, ki so temeljila na verskem prepričanju, bodisi k ustrežnejšemu tolmačenju usmerjenosti gibanj, osnovanih na razredni zavesti oziroma svobodomiselstvu, kot tudi k razumevanju posameznih pogledov v skladu s pripadnostjo njihovih zagovornikov različnim slojem etničnih skupnosti. Iz problematike druge generacije se lahko na primer ugotavlja, da skrb za ohranjanje etnične identitete ni bila nujno v nasprotju z naklonjenostjo dela slovanskih priseljencev oziroma njihovih voditeljev obiskovanju ameriških javnih šol, če je ta ustrezala njihovim nazorom o družbenem položaju lastnih etničnih skupnosti v ameriški stvarnosti.

Tak način obravnave omogoča dopolnjevanje površnega soočanja s stališči, kakršna so razvidna iz Bodnarjevih publikacij, ki jih upošteva ta prispevek. Ob upoštevanju velike razširjenosti socialističnega gibanja in svobodomiselstva posebej v okviru češke in slovenske etnične skupnosti²² Bodnar sicer poudarja njuno odobravanje javnega šolanja v skladu s pojmovanjem vzgoje kot sredstva za ekonomsko napredovanje in zaščito delavstva pred izkoriščanjem. Prepričanje o neskladnosti med gojenjem etnične zavesti in privrženostjo socializmu kot tudi zavračanjem etničnih župnijskih šol v prid ameriškemu javnemu šolanju pa ga vodi v podcenjevanje zvestobe priseljencev takim načelom, češ da se niso mogli odreči svojim etničnim značilnostim in s tem povezanemu odporu do materialističnih nazorov. Poleg pretiranega posploševanja, ko teži k izenačevanju stališč, ki so jih proglašali socialisti, s preprostim podleganjem materialističnim smotrom ameriške družbe, pa Bodnar ne upošteva bistva svobodomiselnih nazorov med češkimi in slovenskimi priseljenci.²²

Razširjenost te miselnosti med slovenskimi izseljenci izpričuje razmah Slovenske Narodne Podporne Jednote, katere iz-

recni namen od ustanovitve dalje je bil poleg zagovarjanja socializma (gl. op. 21) uveljavljanje svobodomiselnih načel v okviru podpornih dejavnosti znotraj slovenske etnične skupnosti. Svobodomiselno gibanje pa je imelo osrednjo vlogo tudi med češkimi priseljenci. Karel D. Bicha ugotavlja, da so bile češke svobodomiselne organizacije mnogo bolj razširjene kot katoliške. Ob tem opozarja na dejstvo, da je njihovo vodstvo skrbelo za ohranjanje etnične identitete z ustrezno vzgojo, čeprav je hkrati zagovarjalo obiskovanje javnih šol. Svobodomiselnemu gibanju prisoja osrednjo vlogo pri zavzemanju za ohranjanje etnične kulture in jezika ter omenja obstoj svobodomiselnih etničnih šol. Ugotavlja sicer, da je bila njihova dejavnost razmeroma kratkotrajna, saj so v glavnem propadle že v drugi polovici 20. let, vendar obenem poudarja maloštevilnost čeških župnijskih šol.²³

Raziskava o Slovenski Narodni Podporni Jednoti je ugotovila, da si je tudi ta organizacija precej prizadevala za ohranjanje etnične zavesti med odraščajočo mladino. V ta namen je na primer leta 1922 začela izdajati mesečnik **Mladinski list Juvenile**, dane pa so bile tudi pobude za ustanovitev slovenskih dopolnilnih šol. Nives Sulič poudarja, da so sicer mnogi otroci slovenskih priseljencev zahajali v župnijske šole, tisti, ki so obiskovali javne šole, pa so imeli možnost dopolnilnih tečajev iz slovenske zgodovine, jezika in kulture nasploh.²⁴ Slovenska Narodna Podporna Jednota ni zagovarjala javnega šolanja le kot sredstvo za družbeno in ekonomsko uveljavljanje posameznikov ter delavskega razreda nasploh, temveč tudi kot priložnost za pridobivanje znanja in sposobnosti, potrebnih za uspešno delovanje etničnih voditeljev.²⁵

Ob tem je treba poudariti, da že starejši priseljenjski voditelji niso bili le pobudniki dejavnosti, ampak tudi posredovalci med lastnimi skupnostmi in širšim ameriškim okoljem.²⁶ Zato je bilo naravno, da je druga generacija, ki je bila manj navezana na svoj izvor in bolj izpostavljena vplivom ameriških vedenjskih vzorcev kot njeni starši, potrebovala vodstvo in organizacije, ki bi bili še bolj kot v preteklosti sposobni usklajevati etnično izročilo z ameriškim načinom življenja.

Postavlja se vprašanje, ali ni tako prizadevanje ogrožalo etnične identitete, namesto da bi jo ščitilo. Odgovor nanj daje Annie Kriegel, ki v svoji razpravi o generacijskih razlikah

poskuša pojasniti, kaj omogoča nekemu zgodovinskemu izročilu, da ohranja svoj vpliv čez generacije. Ta moč ne temelji na vsiljevanju neke identitete, temveč na navezovanju pripadnikov bodočih generacij na njeno jedro, tako da to v skladu z različnimi zunanji vplivi lahko ostane živo kot osnova njihove osebnosti.²⁷

S takim razumevanjem problematike odnosov med sledečimi si generacijami soglašata sociolingvisti Joshua A. Fishman in Vladimir C. Nahirny. Poudarjata namreč, da je pri proučevanju prehajanja etnične identitete s prve na drugo generacijo v okviru priseljskih skupnosti treba presoјati ne toliko stopnjo njenega ohranjanja kot njeno kvaliteto. V nasprotju s stališčem Marcusa L. Hansena, ki poudarja upadanje etnične zavesti med drugo generacijo in njeno oživljanje v okviru tretje, Fishman in Nahirny ugotavljata, da je ta dejansko bistvenejša za drugo kot za tretjo generacijo. Med otroci priseljencev se pojavljajo pomisleki glede etnične identitete ravno zato, ker jih ta neposredno prizadeva. Pripadnikom tretje generacije pa je lažje gojiti zanimanje zanjo, ker je ne občutijo kot problem. Mnogi člani druge generacije sicer odklanjajo razne aspekte etničnega izročila in jih nadomeščajo z elementi načina življenja, značilnega za ameriško okolje. Konkreten znak tega je na primer uvajanje angleškega jezika v etnične organizacije. Kljub temu pa kaže druga generacija navezanost na lastno skupnost že s svojim udeleževanjem v njenem okviru. Vezi z etničnim izročilom se torej ohranjajo, čeprav v različnih oblikah kot med priseljenci samimi. Kljub oddaljevanju od načina življenja njihovih staršev ostaja temeljna moralna opora pripadnikov druge generacije sistem vrednot, izvirajočih iz etnične preteklosti, na osnovi katerih lahko posredujejo etnično identiteto tudi svojim naslednikom.²⁸

Tako etnično zavest med drugo generacijo je mogoče zaslediti tudi pri proučevanju njenega položaja znotraj slovenske etnične skupnosti. Iz dosedanje osebne raziskave o njeni vlogi v Slovenski Narodni Podporni Jednoti je razvidno zanimanje za seznanjanje s slovenskimi kulturnimi koreninami, ki ga je izražala hkrati s težnjami po uvajanju angleščine in ameriških oblik družabnih dejavnosti.²⁹

V tej razpravi sicer nima smisla podrobneje opisovati takih prizadevanj in njihovih rezultatov, vendar jih je pomembno

upoštevati kot aspekte, katerih spoznavanje lahko pripomore k vrednotenju druge generacije kot ključnega subjekta v preoblikovanju slovenske etnične skupnosti v ZDA. Ker pa njene vloge ni mogoče ustrezno razumeti brez upoštevanja okolja, v katerem je odraščala, je treba posvetiti pozornost tudi vplivnosti dejavnikov, kakršni so bili šolska vzgoja, na katero se posebej nanaša ta prispevek, in socialne ter ekonomske okoliščine nasploh, ki so v njem vsaj nakazane in bi jih bilo še treba poglobiti.

OPOMBE

1. Medtem ko bodo posamezne ameriške publikacije o problematiki druge generacije navedene v naslednjih opombah, primerjaj glede obravnavave tega vprašanja v okviru družbenih ved v Sloveniji poglavja o njem v: Peter Klinar, Mednarodne migracije v kriznih razmerah, Maribor 1985, str. 29-64; Ingrid Slavec, Slovenci v Mannheimu, Ljubljana 1982, str. 81-84, 88-93; Nives Sulič, Thank God I'm Slovenian (v nadaljevanju Sulič), Ljubljana 1983, str. 63-73; Alenka Bogovič in Borut Cajnko, Slovenci v Franciji, Ljubljana 1983, str. 80-83
2. Majda Kodrič, Melting pot: izgubljena bitka Ameriških Slovencev? (v nadaljevanju Kodrič, Melting pot), Slovenski koledar '87, Ljubljana 1986, str. 164-168; Majda Kodrič, Class Consciousness among the Second Generation, Expectations and Responses within the Slovene National Benefit Society in the 1920's (v nadaljevanju Kodrič, Class), Migracijske teme, 1988, IV, št. 1-2, str. 111-128; posebej glede stališča do vprašanja šolske vzgoje pa primerjaj v prvi publikaciji str. 165-166, v drugi pa str. 114-115; ob koncu prve svetovne vojne je bilo v ZDA 14 slovenskih župnijskih šol, kot priča članek Več slovenskih šol!, Glasilo K.S.K. Jednote, 13. marca 1918, IV, št. 10, str. 4
3. Irvin L. Child, Italian or American? The Second generation in Conflict (v nadaljevanju Child), New York 1943
4. Child, str. 16-17, 39-48
5. Child, str. 56-67, 71-72, 76-187

6. Child, str. 71-72, 76-187
7. Sulič, str. 66-67, 69
8. Leonard Covello, *The Social Background of the Italo-American School Child* (v nadaljevanju Covello), Leiden 1967
9. Covello, str. 391
10. Covello, str. 330-360
11. Salvatore J. La Gumina, *American Education and the Italian Immigrant Response, American Education and the European Immigrant, 1840-1940* (v nadaljevanju La Gumina), ur. Bernard J. Weiss, Urbana 1982, str. 61-77; John Bodnar, *Schooling and the Slavic-American Family 1900-1940* (v nadaljevanju Bodnar, *Schooling*), n.d., B.J. Weiss, str. 78-95; J. Bodnar, *Materialism and Morality, Slavic-American Immigrants and Education 1890-1940* (v nadaljevanju Bodnar, *Materialism*), *The Journal of Ethnic Studies*, Winter 1976, III, št. 4, str. 1-19
12. Covello, str. 241-274; La Gumina, str. 63-64; Bodnar, *Materialism* str. 1, 14
13. Covello, str. 288-311; J. Bodnar, *Schooling*, str. 78-86, 90-91
14. La Gumina, str. 64-69; Covello, str. 275-391, 407-448
15. Bodnar, *Materialism*, str. 1-19; M. Mark Stolarik, *Immigration, Education, and the Social Mobility of Slovaks 1870-1930* (v nadaljevanju Stolarik), *Immigrants and Religion in Urban America*, ur. Randall M. Miller in Thomas D. Matzik, Philadelphia 1977, str. 103-116; J. Bodnar, *The Transplanted, A History of Immigrants in Urban America* (v nadaljevanju Bodnar, *The Transplanted*), Bloomington 1987 (prva izd. 1985), str. 194-195
16. John J. Bukowczyk, *And My Children Did Not Know Me, A History of the Polish-Americans* (v nadaljevanju Bukowczyk), Bloomington in Indianapolis 1987, str. 72; Ewa Morawska, *For Bread with Butter, The Lifeworlds of East central Europeans in Johnstown* (v nadaljevanju M Morawska), Pennsylvania 1890-1940, Cambridge 1985, str. 268-270. Morawska upošteva Madžare, Slovake, Hrvatе, Srbe, Slovence, Poljake, Ukrajince in Rusine, ki so se naselili v tem železarskem in rudarskem kraju); Stolarik, str. 109; Bodnar, *The Transplanted*, str. 193-194; Bodnar, *Materialis*, str. 5-6, 11-14
17. Bodnar, *Materialism*, str. 14

18. Morawska, str. 166-297
19. Morawska, str. 266-297; Bukowczyk, str. 65-84
20. Bodnar, Materialism, str. 3-4, 6-8, 13-14
21. Slovenski socialisti so delovali v okviru Jugoslovanske Socialistične Zveze, ustanovljene leta 1910 v Chicagu. Socialističnim načelom pa je sledila tudi Slovenska Narodna Podporna Jednota, ustanovljena prav tako v Chicagu leta 1904, za katero je bila hkrati značilna svobodomiselnost.
22. Bodnar, Materialism, str. 10-11
23. Karel D. Bicha, Settling Accounts with an Old Adversary, The Decatholisation of Czech Immigrants in America, Social History, 1971, IV, št. 8, str. 45-60, posebej str. 57-59
24. Sulič, str. 68-69; Slovenska mladinska šola v Clevelandu, Mladinski list - Juvenile, December 1926, št.12, str. 367
25. Naklonjenost Slovenske Narodne Podporne Jednote javnemu šolanju je izražena na primer v: Izobrazba je ključ svobode, Prosveta, 3. septembra 1920, št. 207, str. 1; Zaščita otrok in izobrazba mladine, Prosveta, 14. oktobra 1925, št. 241, str. 4; koristnost javne izobrazbe za usposabljanje etničnih voditeljev pa je poudarjena na primer v: Pressing Problems, Prosveta, 21. julija 1926, št.169, str. 6.
26. John Higham, Leadership, Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups, ur. Stephan Thernstrom, Cambridge 1980, str. 646
27. Annie Kriegel, Generational Difference, The History of an Idea, Deadalus, Fall 1978, VII, št. 4, str. 35
28. Marcus L. Hansen, The Third Generation in America, Commentary, November 1952, XIV, št. 5, str. 494-497; Vladimir C. Nahirny in Joshua A. Fishman Immigrant Groups, Ethnic Identification and the Problem of Generations, Sociological Review, November 1965, XIII, št. 3, str. 311-312, 316-318, 319, 321; J.A. Fishman in V.C. Nahirny, Organizational and Leadership Interest in Language Maintenance, Language Loyalty in the United States, ur. J.A. Fishman, Haag 1966, str. 188; J.A. Fishman in V.C. Nahirny, The Ethnic Group School and Mother Tongue Maintenance, Language Loyalty in the United States, ur. J.A. Fishman, Haag 1966, str. 93
29. Kodrič, Melting pot,; Kodrič, Class

ABSTRACT

**IMMIGRATION RESEARCH IN THE U.S.A.:
SOME APPROACHES TO THE
PROBLEMS OF THE SECOND GENERATION***M a j d a K o d r i č*

Among the problems of the second generation, that is, the immediate descendants of immigrants, the question of school education - especially the relationship between the family as the bearer of ethnic tradition and the American public school as the mediator of American behaviour patterns - is of central significance. The paper is focused on this theme, but also considers other problems of the second generation.

The conflict within children of immigrants, between adaptation to the American milieu and fidelity to the ethnic tradition - from a psychological point of view - is the research theme of Irvin L. Child, who distinguishes an indifferent response to such conditions and notes the joint appearance of both tendencies, with one or other usually prevailing. In the Italian and Slavic ethnic groups, the latter response was most frequent. Different value systems among immigrants of various ethnic origins have influenced behaviour of the second generation, of course. As for the initial experiences of the children of Slovene and Italian immigrants in American schools, the ascertainment by Nives Sulič that the ethnic tradition is rejected to the benefit of the American manner of life, is similar to that of Leonard Covello. The latter also ascertains that with the further growth of the second generation, ethnic identity comes to prevail and there is simultaneous alienation from school. Such conclusions were also made by Salvatore J. La Gumina, who considered the Italian ethnic community, and by John Bodnar considering the Slavic. Following habits from the old homelands, the Italian and Slavic immigrants tended also in the USA to concentrate exclusively on family upbringing of children in order to help maintain the family. Dislike for school was also a consequence of the denationalizational policy

of the Austro-Hungarian educational system, of the negligence of the values of the peasant masses in Italy and of the assimilation tendencies in American schools.

Covello and La Gumina point out the possibility of inadequate valuing of ethnic traditions in American public schools. Bodnar and Mark Stolarik observe the inevitable contradiction between the spiritual aims of Slavic upbringing and the materialistic orientation of the American school. They stress the connection between cultivating ethnic consciousness and preserving the Catholic religion through the role of parish schools. They also point out the disinterest in educating children through the primary degree, which Bodnar connects with limited possibilities for social and economic mobility among immigrant children.

Ewa Morawska stresses the mutual interdependence of this lack of mobility and of ethnic values as a source of frustration. It obstructed tendencies towards advancement and acculturation which actually existed, as can be seen from the two paragraphs on the second generation in the works by Morawska and John J. Bukowczyk.

Therefore, Bodnar's approach is evidently incomplete, as he underestimates such aspirations. This limits his interpretation of socialistic thinking as simultaneously arguing for public education and for the cultivating of ethnic consciousness, a tendency which Karel D. Bicha notices among the Czech, and which both N. Sulič and the author of this contribution note among the Slovene immigrants. Preserving ethnic identity, along with accepting the inevitable acculturation, is also identified as important by Joshua A. Fishman and Vladimir C. Nahirny, in whose opinions the degree of preservation is not as important as the quality.